

Azerbaidžāna

Vispārīgā informācija
Oficiālais nosaukums:
Valsts iekārta:
Galvaspilsēta:
Valsts valoda:

**Azerbaidžānas Republika
prezidentāla republika
Baku**
azerbaidžāņu jeb azeru valoda

Teritorija

Platība: 86 600 km² (ar Kalnu Karabahu)
Sauszemes robeža: 2 013 km
Krasta līnija: Kaspijas jūras (ezera) piekraste 713 km
Robežvalstis: Armēnija 566 km, Gruzija 322 km, Irāna 432 km, Krievija 284 km, Turcija 9 km, Azerbaidžānai piederošā Nahčivanas eksklāva robeža ar Armēniju 221 km un Irānu 179 km

Administratīvais iedalījums:

66 rajoni, 77 pilsētas, 13 republikas nozīmes pilsētas, 1 autonoma republika
Lielākās pilsētas: Baku, Gendže, Sumgajita, Mingečevira, Garačuhura, Nahčivana, Bairamli, Bakihanova

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits (2012): 9,24 milj.*
Pieaugums (2012): 1,3%*
Nacionālais sastāvs (2009): azerbaidžāņi (azeri) 91,6%, dagestāņi 2,0%, krievi 1,3%, armēņi 1,3%, pārējie 3,8% (*piezīme:* armēņi pārsvarā apdzīvo Kalnu Karabahu)*
Reliģijas (1995): musulmaņi 93,4%, krievu pareizticīgie 2,5%, armēņu pareizticīgie 2,3%, pārējie 1,8% (*piezīme:* reliģiskā piederība ir formāla, praktizējošu ticīgo skaits ir daudz mazāks)**

Ekonomiskie rādītāji

IKP (2012): 68,7 miljardi USD (53,4 miljardi EUR)*
IKP pieaugums (2012): 2,2%*
IKP uz vienu iedzīvotāju (2012): 7491 USD (5824 EUR)*
IKP PPP (2012): 98,2 miljardi USD** (75. vieta pasaulē)
IKP PPP uz vienu iedzīvotāju (2012): 10 700 USD** (109. vieta pasaulē)
Eksports (2012): 34,2 miljardi USD (ieskaitot naftas un gāzes eksportu)*
Imports (2012): 9,7 miljardi USD**
Eksporta partneri (2012): Itālija 23,2%, Indija 7,9%, Indonēzija 7,4%, Francija 7,4%, ASV 6,7%, Izraēla 5%, Krievija 4%*
Importa partneri (2012): Turcija 15,8%, Krievija 14,3%, Vācija 8,1%, ASV 7,4%, Ķīna 6,5%, Ukraina 5,6%, Lielbritānija 5,1%*
Eksporta produkti: nafta un gāze (~90%), mašīnbūves izstrādājumi, kokvilna, pārtikas preces
Importa produkti: mašīnas un iekārtas, naftas produkti, pārtikas produkti, metāla izstrādājumi, ķīmiskie produkti
Galvenās nozares: ieguves rūpniecība, naftas produktu pārstrāde, naftas ieguves iekārtu ražošana, cementa ražošana, ķīmisko un petroķīmisko produktu ražošana, tekstilrūpniecība
Dabas resursi: nafta, dabas gāze, dzelzs rūda, krāsainie metāli, boksīts
Ienākošās ĀTI (2012): 11,1 miljardi USD***
Izejošās ĀTI (2012): 7,5 miljardi USD***
Valūta: Azerbaidžānas manata (AZN); 1 EUR = 1,02 AZN***
Fiskālais gads: kalendārais gads
Inflācija (2012): 7,4%*
Bezdarba līmenis (2012): 1% (ILO)*
Uzņēmuma ienākuma nodoklis: 20%

* The State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan - www.azstat.org

** Central Intelligence Agency - www.cia.gov

*** UNCTAD- World Investment Report 2012 - <http://unctad.org/fdistatistics>

Papildus informācija

Tālsarunu kods:

+994

Interneta IDL:

.az

Azerbaidžāna ir valsts Kaukāzā. Tā atrodas Rietumāzijas un Austrumeiropas krustcelēs un robežojas ar Kaspijas jūru austrumos, ar Krieviju ziemeļos, ar Gruziju ziemeļrietumos, ar Armēniju rietumos un ar Irānu dienvidos. Azerbaidžānai piederošais eksklāvs – Nahčivana robežojas ziemeļos un austrumos ar Armēniju, dienvidos un rietumos ar Irānu, ziemeļrietumos ar Turciju. Kalnu Karabaha, kas atrodas Azerbaidžānas dienvidrietumos, 1991.gadā pasludināja neatkarību no Azerbaidžānas, bet līdz šim to nav atzinusi neviena valsts. Tādēļ Kalnu Karabaha vēl joprojām juridiski skaitās Azerbaidžānas sastāvdaļa.

Azerbaidžāna ir viena no Ekonomiskās un demokrātiskās attīstības organizācijas (GUAM) partnerēm. Šīs organizācijas sastāvā vēl ir Gruzija, Ukraina un Moldova.

Senākie arheoloģiskie atradumi Azerbaidžānas teritorijā attiecas uz paleolīta periodu. Pārejas posmā no akmens laikmeta uz bronzas laikmetu (Eneolītā) lietoti metāla darbarīki un ieroči, par saimniecības pamatu kļūst zemniecība un lopkopība, rodas amatniecība. 3. un 2. gt. mijā p.m.ē. izplatās bronzas, bet 1. gt. sākumā p.m.ē. – dzelzs lietošana. Ap 7. gs 70. gadiem p.m.ē. Azerbaidžānas dienvidu daļā un Irānas ziemeļos izveidojas Mēdijas valsts. Pēc Ahemenīdu impērijas sabrukuma 4. gs beigās p.m.ē. Azerbaidžānas teritorijā nodibināta Atropatēnas valsts, bet 1. g. t. p.m.ē. – Kaukāza Albānija. Mūsu ēras 3. gs vidū daļu Azerbaidžānas sagrābj Sasanīdu Irāna. 4. gs Azerbaidžānas teritorija kļūst par

Romas impērijas un Irānas cīņas lauku, pastiprinās klejotāju cilšu (huņņu, hazāru u.c.) iebrukumi.

8. gs sākumā Azerbaidžānas teritoriju iekaro arābi un ievieš islāmu. Arābu kalifātam sairstot, 9. gs otrajā pusē līdz 10. gs 1.pusei Azerbaidžānas teritorijā izveidojas vairākas feodālas valstis, spēcīgākā no tām Šīrvāna ar galvaspilsētu Šemahu. 11. gs vidū iebrūk tjurku klejotāju ciltis. Līdz ar tjurku nostiprināšanos jau 11.-13. gs par Azerbaidžānas iedzīvotāju sarunvalodu kļūst tjurku (azerbaidžāņu) valoda. 13. gs 30 gados Azerbaidžāna pēc mongoļu iebrukuma tiek iekļauta Hulaguīdu valstī. 1387. gadā iebrūk Timura karaspēks. 16. gs vidū gandrīz visa Azerbaidžāna ietilpst Sefevīdu valstī. 17. gs un 18. gs lielu postu nodara Irānas un Turcijas cīņas par ietekmi Aizkaukāzā. 18. gs sākumā Baku un Kaspijas piekrasti līdz Lenkorānai ieņem Krievijas karaspēks. Pēc Krievijas – Irānas kariem saskaņā ar Gulistānas miera līgumu un Turkmančajas līgumu (1828.g.) Azerbaidžānas ziemeļu daļu pievieno Krievijai, bet dienvidu daļa paliek Irānai.

Pēc Krievijas impērijas sabrukuma I Pasaules kara laikā Azerbaidžāna, Armēnija un Gruzija uz neilgu laiku apvienojas Aizkaukāza Demokrātiski federatīvajā republikā. 1918. gada maijā republika beidz pastāvēt un Azerbaidžāna kļūst par Azerbaidžānas Demokrātisko Republiku, pirmo demokrātiski parlamentāro republiku musulmaņu pasaulē. 1920. gada aprīlī boļševiku Sarkanā armija iebrūk valstī un 1920. gada 28. aprīlī tiek pasludināta Azerbaidžānas Padomju sociālistiskā republika. II pasaules kara laikā Azerbaidžāna ir nozīmīga naftas piegādātāja Padomju Savienībai.

Pēc Mihaila Gorbačova „glasnostj” politikas īstenošanas vairākos Padomju Savienības reģionos pieaug pilsoņu nemieri un etniskie konflikti, arī Azerbaidžānas PSR teritorijā Kalnu Karabahā. Nemieri Azerbaidžānā pārvēršas par neatkarības cīņām, kas beidzas ar „Melnā janvāra” notikumiem Baku. 1990.gadā Azerbaidžānas PSR Augstākā Padome pieņem Azerbaidžānas Republikas Suverenitātes deklarāciju. 1991.gada 8.septembrī par prezidentu vispārējās vēlēšanās ar vienu kandidātu ievēl Azerbaidžānas Komunistiskās partijas pirmo sekretāru Ayaz Mitalibov. Azerbaidžānas Republikas valsts neatkarība tiek proklamēta 1991. gada 18. oktobrī.

Azerbaidžānas teritoriju raksturo trīs galvenās fiziogēogrāfiskās iezīmes: Kaspijas jūra, Lielā Kaukāza grēda un valsts centrālās daļas auglīgie līdzenumi. Kaspijas jūras krasta līnija ir maz izrobota. Gandrīz 1/2

teritorijas aizņem kalni: ziemeļu daļā divas galvenās Lielā Kaukāza grēdas: Sānu grēda un galvenā Kaukāza grēda. Bazardži (4740m) ir Azerbaidžānas augstākā virsotne.

Kūra–Araksas un Šamuras–Diviči zemienē valda sauss subtropu klimats, Lenkorānas zemienē mitrs subtropu klimats. Vidējā temperatūra janvārī 0°-3°C, jūlijā 25°-27°C, augstkalnu rajonā janvārī no -6°- -14°C, jūlijā no 5°-12°C. Visvairāk nokrišņu ir Lenkorānas zemienē un Tališa priekškalnēs. Ziemā sniega sega noturīga augstāk par 1500m vjl.

Baku ir Azerbaidžānas galvaspilsēta un Kaspijas jūras piekrastes lielākā pilsēta un osta, kas atrodas Abšeronas pussalas dienvidos. Baku vēsturiskajos avotos pirmo reizi minēta 885. gadā, lai gan arheoloģiskajos izrakumos ir atrastas liecības, ka tur ir bijusi apmetne arī pirms mūsu ēras. 2000. gadā Baku vecpilsēta, Širvanšahu pils un Jaunavas tornis ir iekļautas UNESCO Pasaules mantojumā.

Baku iedalās 11 administratīvajos rajonos un 48 priekšpilsētās. Daži pilsētas rajoni atrodas uz salām Baku līcī, bet viena priekšpilsēta pat atrodas uz naftas platformām 60 km attālumā no Baku (Neftdašlari).

Iedzīvotāju skaits galvaspilsētā 2012. gada sākumā ir sasniedzis 2,1 milj. (23% no visiem valsts iedzīvotājiem). Pilsētas ekonomikas pamatā ir naftas ieguve, kuras komerciālā ieguve sākas jau 1872. gadā.

Gebele ir pilsēta Azerbaidžāna ziemeļrietumos, Gebelas rajona centrs. Līdz 1991. gadam pilsētas nosaukums bija Kutkašena, bet pēc Azerbaidžānas neatkarības atgūšanas pilsēta bija pārdēvēta par godu Gebelai, bijušajai Kaukāza Albānijas galvaspilsētai, kura pēc arheoloģiskajiem izrakumiem atrodas 20 km uz dienvidrietumiem no mūsdienu pilsētas. Gebelas rajona iedzīvotāju skaits 2012. gada sākumā bija 97,2 tūkstoši.